

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

กล้วยหอม เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีศักยภาพในการส่งออก โดยเฉพาะตลาดประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการสูง และด้วยคุณลักษณะของกล้วยหอมพันธุ์แท้ ที่มีน้ำหนักมาก ซึ่งลักษณะของกล้วยแต่ละลูกที่เรียงตัวกันอยู่ในหวีอย่างสวยงาม สีสวย รสชาติดี มีกลิ่นหอม นำรับประทาน อีกทั้งกล้วยหอมของไทยมีความปลอดภัย ไร้สารเคมีและสารพิษตกค้างปนเปื้อน ทำให้กล้วยหอมของไทยได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในตลาดประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนับวันแนวโน้มความต้องการของตลาดยิ่งเพิ่มสูงขึ้น

ประเทศไทยมีการส่งออกกล้วยหอมกับคู่ค้าอย่างประเทศญี่ปุ่นมานานกว่าสิบปี ซึ่งคนญี่ปุ่นเองนิยมบริโภคกล้วยหอมจากประเทศไทยมากกว่ากล้วยหอมจากประเทศอื่น ๆ เช่น ฟิลิปปินส์ เอกวาดอร์และโคลอมเบีย ที่มีการส่งออกกล้วยหอมไปประเทศญี่ปุ่นเหมือนกัน เนื่องจากกล้วยหอมของไทยมีรสชาติหอมหวาน เปลือกบาง เนื้อไม่เหนียว จึงทำให้สามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่ากล้วยจากประเทศคู่แข่ง แต่ประเทศไทยก็สามารถส่งออกได้เพียง 0.2 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ทำให้ความต้องการนำเข้ากล้วยหอมจากประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งที่ประเทศญี่ปุ่นต้องนำเข้ามากถึงปีละ 1 ล้านตัน จากความต้องการของตลาดที่มีมากขึ้นทำให้ประเทศไทยต้องมีการเพิ่มฐานการผลิต โดยเพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยให้มากขึ้น แต่ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกเป็นไปได้อย่างล่าช้า (รายงานประจำปีกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควัวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร: 2551)

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลปริมาณการผลิตกล้วยหอมสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควัวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ณ เดือนมกราคม 2554

เดือน	ปริมาณการผลิต
มกราคม	94,138
กุมภาพันธ์	86,229
มีนาคม	106,197
เมษายน	124,178
พฤษภาคม	95,642
มิถุนายน	98,472
กรกฎาคม	75,124
สิงหาคม	96,748
กันยายน	95,012
ตุลาคม	105,642

พฤศจิกายน	83,352
ธันวาคม	97,442

หน่วย : กิโลกรัม

ที่มา : บริษัท แพน แปซิฟิก ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด (อ้างในรายงานประจำปีกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งคาวัต อำเภอละแม จังหวัดชุมพร: 2551)

กล้วยหอมที่ปลูกในประเทศไทย ลักษณะทั่วไปของกล้วยหอมจะมีลำต้นสูง 2.5 - 3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประดำ ด้านในสีเขียวอ่อน และมีเส้นลายสีชมพู ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบสีเขียว ส่วนของดอก ก้านเครือมีขน ปลีรูปไข่ ค่อนข้างยาว ปลายแหลม ด้านบนสีแดงอมม่วง ด้านในสีแดงซีด กล้วยเครือหนึ่งมี 4-6 หวี หวีหนึ่งมี 12-16 ผล ผลกว้าง 3-4 เซนติเมตร และ ยาว 21-25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุดเห็นชัด เปลือกบาง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุดจะมีสีเขียว แล้วเปลี่ยนสีภายหลัง เนื้อสีเหลืองเข้ม กลิ่นหอม รสหวาน

ในการเพาะปลูกกล้วยหอมจะมีระยะเวลาการให้ผลผลิตนับตั้งแต่การเพาะปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นั้นจะใช้เวลา ประมาณ 9-11 เดือน เพราะฉะนั้นการเพาะปลูกจะต้องวางแผนล่วงหน้าประมาณ 1 ปี โดย พื้นที่ 1 ไร่ จะสามารถปลูกกล้วยหอมได้ประมาณ 400 ต้น ซึ่งจะให้ผลผลิตประมาณ 3 ตัน แต่มีความต้องการที่จะส่งออกอย่างน้อยเดือนละ 30 ตัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วในการผลิตกล้วยหอมไม่สามารถให้ผลผลิตตามขนาดที่ต้องการได้พร้อมกันทุกต้น ดังนั้นในการผลิตจะเลือกต้นที่มีผลผลิตที่เหมาะสมเพื่อการผลิตเท่านั้น แต่ในพื้นที่ 1 ไร่ สามารถตัดกล้วยหอมได้หมดภายใน 3 เดือน เพราะฉะนั้นเพื่อให้ได้ผลผลิตตามปริมาณที่ต้องการ จะต้องมีการวางแผนในการปลูกกล้วยหอมให้ได้ประมาณ 30 ไร่ ในแต่ละเดือน

ส่วนพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูก คือ ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีลมแรง ถ้ามีลมแรงความเร็วประมาณ 40-50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะทำให้เกิดความเสียหายบริเวณโคนต้นกล้วยได้ ถ้าความเร็วลมตั้งแต่ 95 กิโลเมตรต่อชั่วโมงขึ้นไป จะทำให้ ต้นกล้วยหักล้มลงทันที สภาพของดินที่ใช้ในการเพาะปลูกจะต้องมีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้การได้ในกรณีฝนทิ้งช่วง หรือกรณีฝนตกมากเกินไป ต้องมีทางระบายน้ำได้ด้วย อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตไม่ควรต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส และไม่ควรสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส ต้นพันธุ์ควรใช้พันธุ์พื้นเมืองในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตที่สูง มีรสชาติอร่อย หอมหวาน ผลโตและได้รับความนิยมจากตลาด

ตารางที่ 1.2 ข้อมูลปริมาณการผลิตกล้วยหอมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ เดือนมกราคม 2554

เดือน	ปริมาณการผลิต
มกราคม	4,448
กุมภาพันธ์	5,475
มีนาคม	6,124
เมษายน	9,901
พฤษภาคม	5,755
มิถุนายน	6,114
กรกฎาคม	4,788
สิงหาคม	6,711
กันยายน	5,887
ตุลาคม	7,742
พฤศจิกายน	8,470
ธันวาคม	7,684

หน่วย : กิโลกรัม

ที่มา : บริษัท แพน แปซิฟิก ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด (อ้างในรายงานประจำปีกลุ่มเกษตรกรทำสวน
ทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร: 2551)

ในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีหลายพื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกและผลิตกล้วยหอม และจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปลูกกล้วยหอมในหลายแห่งหลายอำเภอ เช่น ในพื้นที่ของอำเภอท่าชนะ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาเดิมและอำเภอดอนสัก แต่การเพาะปลูกยังไม่ค่อยได้รับความนิยมกันมากนัก ทั้งๆที่กล้วยหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษาวิจัยสภาพการผลิตและรูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกล้วยหอมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่ามีสภาพการผลิตอย่างไร มีรูปแบบในการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างไร เพื่อที่จะใช้เป็นฐานข้อมูลในการผลักดันให้กล้วยหอมกลายเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเลือกพื้นที่อำเภอบ้านนาสารเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากมีการรวมกลุ่มในการผลิตและมีปริมาณผลผลิตที่มากกว่าพื้นที่ผลิตอื่นๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของระบบการปลูก กระบวนการผลิตและการตลาดกล้วยหอมปลอดสารพิษของอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการโซ่อุปทานกล้วยหอมปลอดสารพิษของอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพทั่วไปของการผลิตกล้วยหอมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตและการวางนโยบายส่งเสริมการผลิตของภาครัฐ
2. ทราบถึงระบบการปลูกและกระบวนการการผลิตกล้วยหอมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการผลิตของเกษตรกรรายเก่า เพื่อใช้ปรับปรุงระบบการผลิต และเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรรายใหม่ที่มีความสนใจผลิตกล้วยหอมปลอดสารพิษ
3. ทราบระบบการตลาดกล้วยหอมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการการผลิตกล้วยหอมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
4. ได้รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานกล้วยหอมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการการผลิตกล้วยหอมอย่างครบวงจรของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เหมาะสมในการจัดการโซ่อุปทานกล้วยหอมปลอดสารพิษของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่การไหลของผลิตภัณฑ์ การไหลของสารสนเทศของกล้วยหอมในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 38 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะทำการกำหนดศึกษาวิจัยเฉพาะตั้งแต่การไหลของผลผลิต การไหลของสารสนเทศของกล้วยหอมจากเกษตรกรไปยังตลาดรวบรวมผลผลิตที่สหกรณ์การเกษตรอำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ขอบเขตด้านเวลา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปี 2553 – 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

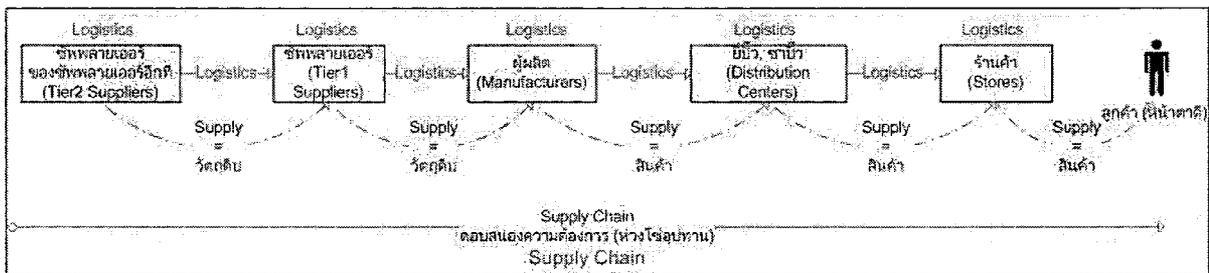
ห่วงโซ่อุปทานกล้วยหอม หมายถึง การวางแผนกระบวนการผลิตและส่งออกกล้วยหอม จากเกษตรกรไปจนถึงผู้ส่งออก

การไหลของผลิตภัณฑ์ หมายถึง เป็นการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้จำหน่ายไปยังลูกค้าโดยครอบคลุมถึงกระบวนการส่งคืนสินค้า การรีไซเคิล และการกำจัด

การไหลของสารสนเทศ หมายถึง เป็นการเชื่อมโยงสารสนเทศสำคัญ เช่น การพยากรณ์อุปสงค์ การส่งคำสั่งซื้อ และสถานการณ์ส่งมอบ ด้วยเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ถูกใช้สนับสนุนการตัดสินใจทางกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร

มูลค่าเพิ่มของห่วงโซ่อุปทานกล้วยหอม หมายถึง กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยหอม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
<ul style="list-style-type: none"> เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอม 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้รวบรวมผลผลิตกล้วยหอม 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ส่งออกกล้วยหอม

รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการห่วงโซ่อุปทานกล้วยหอมปลอดภัย

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา